

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ Vršac

Veština snalaženja u biblioteci i istraživačke veštine

Mentor:

doc. dr Tanja Nedimović

Studenti:

Eldena Jovanović 50/11

Ivana Tomić 130/11

Aleksandar Denković 99/11

Vršac, novembar 2013.

Uvod

Bibliotekarstvo je oblast koja u vremenu tranzicije treba da obezbedi svakom građaninu mogućnost neposrednog pristupa informacijama i kulturnim sadržajima. Javne biblioteke su jedine javni servis kulture, raspoređen po svim naseljima Srbije i u procesima ubrzane demokratizacije na najbrži i najjeftiniji način mogu biti transformisane u centre lokalnog i regionalnog razvoja.

Na biblioteke trebamo gledati kao na neku vrstu nacionalnog blaga, jer one stvarno imaju veliki značaj u podizanju kulture u određenom društvu. Kao što je detetu na predškolskom uzrastu važna predškolska ustanova, verniku odgovarajuća crkva ili kockaru kladionica, tako je za ljubitelje knjiga važna biblioteka, za duhovno prosvetljenje i razumno osveščivanje čoveka.

U današnje vreme se sve ređe i ređe čuje kako neko kaže da je pročitao neku knjigu, sve više se posvećujemo tehnici i upotrebljujemo proizvode tehničkih dostignuća, dok nam ispred nosa sve vreme stoji „knjiga“ u kojoj se možemo na najbolji mogući način posvetiti sebi, pronaći svoj mir i iskoristiti naše, nazovimo, slobodno vreme. Dobro, niste strastveni ljubitelj knjige, ali opet s vremena na vreme dobro je učiniti nešto malo za sebe, u smislu podizanja nivoa svog rečnika, kao i svoje kulture i obrazovanosti.

U ovom radu upoznaćemo vas sa načinima snalaženja u biblioteci, kao i veštinama i načinima istraživanja u posredstvu sa bibliotekom i još nekim izvorima podataka do kojih možete lako i uz malo napora doći.

Veština snalaženja u biblioteci i istraživačke veštine

Za prikupljanje podataka iz mnoštva raznih izvora, učenici moraju ovladati složenim veštinama koje su im potrebne i moraju razlikovati te izvore. Na raspolaganju su im knjige, elektronske (onlajn) enciklopedije, CD-romovi i Internet, a oni treba da odluče gde i kako će najlakše pronaći odgovore na konkretna pitanja, kao i podatke koji su im potrebni za rešavanje zadataka.

Objašnjenje UDK brojeva

Svakoj temi dodeljena je numerička šifra koja se postavlja na hrbat (zadnji deo) knjige. Knjige mogu biti poredane na policama prema tim brojevima. Za pronalaženje podatka o određenoj temi, prvo se mora pronaći UDK broj za tu oblast. Mnoge biblioteke danas poseduju kataloge u elektronskoj verziji, ali postoje i katalogi s karticama. Osnovna odrednica na karticama može biti predmet, naslov ili autor knjige, pa se prema tome dele i katalogi. Ukoliko tema ili pojam koji te zanimaju nisu u katalogu, možda su zavedeni pod drugačijim nazivom. Razmisli o rečima istog ili sličnog značenja.

Sistem klasifikacije

Prema Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji (UDK) postoji deset osnovnih klasa. Svaka klasa podeljena je na deset podklasa, a one se potom dele dalje. Svako dodavanje broja detaljnije objašnjava predmet knjige koja se klasifikuje.

Uz ove brojeve ponekad se dodaju pomoćni brojevi. Pišu se u zagradama i označavaju oblast koja je u vezi s predmetom o kome je reč. Ti brojevi se koriste u školama i javnim bibliotekama. Rečnici i enciklopedije nalaze se u odeljenju za priručnike. Ukoliko nemaš dovoljno podataka, zamoli pomoć bibliotekara.

Izbor prave knjige

Izbor prave knjige podrazumeva odbacivanje onih knjiga koje ti neće biti ni od kakve koristi. Da bi ustanovio da li u nekoj knjizi postoje podaci za kojima tragaš, ne trebaš da pročitaš

knjigu od korica do korica. Pomoću sledećih elemenata možeš brzo utvrditi da li ti je knjiga potrebna:

- Naslov knjige
- autor knjige
- sadržaj
- uvod
- izdavačev komentar
- o čemu je reč u knjizi
- podaci o autoru
- zaključak
- indeks pojmova

Proveri da li je knjiga preteška za tebe, to jest manje razumljiva. Ako na prvoj strani ima više od pet reči koja ne razumeš, verovatno jeste. Ako su ti potrebni noviji podaci, proveri datum objavljivanja knjige - naći ćeš ga na prvoj ili drugoj stranici, najčešće ispod naslova ili na strani koja se zove impresum, a nalazi se na početku ili na kraju knjige. Proveri da li u knjizi postoje sažeci (rezimei) na kraju poglavlja i da li su na kraju knjige navedeni zaključci. To će ti pomoći da uštediš vreme. Ako nema sažetaka i zaključaka, pročitaj prvi i poslednji pasus svakog bitnog poglavlja i na osnovu toga proceni da li će ti ono koristiti.

Kako pronaći prave podatke o knjizi?

Prave podatke o knjizi možeš pronaći, pomoću odgovora na sledeća pitanja:

- Koju si temu odabrao za svoje istraživanje?
- Koji je broj tvoje teme u tablici UDK?
- Pronađi u biblioteci pet knjiga o toj temi i napiši njihove naslove

Letimično pregledaj odabrane knjige tako što ćeš obratiti pažnju na sledeće: korice, sadržaj, uvodni i završni pasusi nekih poglavlja, ilustracije i indeksi pojmova. Po čemu su te knjige slične kada je reč o obradi teme? Po čemu se razlikuju?

Samostalno istraživanje i istraživački projekti: dobro urađeni zadaci

Pažljivo prati uputstva kako bi bio siguran da ćeš sve uraditi najbolje što možeš i pritom uštedeti vreme.

Šta je tema mog rada?

Napiši naslov svog rada. Ako nisi potpuno siguran šta ta tema podrazumeva ili šta bi tačno trebao da uradiš zamoli nastavnika da ti pomogne ili nekoga ko je stručan u određenoj oblasti. Ukoliko ti nešto nije jasno u samom početku, biće ti još teže kada počneš da se udubljuješ u zadatak.

Kada trebam da predam rad?

Isplaniraj vreme za rad tako da ti poslednji dan ne bude dan kada ćeš završavati posao. Ako poslednjeg dana budeš završavao rad nećeš imati nikakav manevarski prostor. Sem ukoliko nisi izuzetno dobro organizovan i jako motivisan, sve može poći naopako! Moraćeš početi sa zakašnjenjem ili će se rad neplanirano produžiti. Posledica je da ćeš predati rad napisan na brzinu i završen u poslednjem trenutku ili kasniti s predajom rada. Budi realan – kako si se ranije snalazio? Trudi se da ti rad bude gotov dan ili dva pre roka.

Šta će se dogoditi ako zakasnim s predajom rada?

Možda rad neće biti prihvaćen. Ako kasniš s jednim poslom ili zadatkom, to ćete sprečiti da na vreme započneš druge poslove i neminovno izazvati nova kašnjenja. Tako začas možeš da se nađeš u začaranom krugu što će te obeshrabriti i značiće da ne radiš dobro.

Kako da budem siguran da ću rad predati na vreme?

Trudi se da zadati posao završiš pre roka. Što je zadatak značajniji, to je za njega potrebno više vremena, a o tome moraš voditi računa. Kada planiraš da posao završiš pre zadatog roka. Tako ćeš biti siguran da ćeš rad predati na vreme.

Kako da postavim sopstvene ciljeve?

Odredi sopstveni rok koji će biti pre zvaničnog. Budi realan kada budeš razmišljao o tome koliko će ti vremena biti potrebno da završiš posao.

- Napravi plan;
- Sprovedi istraživanje;
- Napravi grubu skicu ili koncept;
- Pregledaj koncept;
- Sastavi konačnu verziju, ako koristiš grafikone, tabele i ilustracije, predvidi dodatno vreme za rad;
- Proveri svoj rad.

Šta predajem?

U kom obliku? Esej, seminarski rad, crtež, karta ili prezentacija.

Kako da napravim plan?

Planiranje je jedan od najtežih koraka koje treba preduzeti, mada mnogi više vole da odmah počnu sa radom. Međutim, plan štedi vreme na duge staze.

Postoje raznovrsni načini planiranja. Najjednostavniji način je da podvučeš ključne reči u naslovu ili napraviš shematski prikaz ključnih ideja, zatim ih poređaš po važnosti.

Kada napraviš plan, trebalo bi da se konsultuješ sa nastavnikom i da proveriš da li je tvoj plan u skladu sa kriterijumima za izradu projekta. Za većinu predmeta postoje uputstva za izradu projekta i saveti učenicima u vezi sa tim.

Gde mogu pronaći podatke?

- Knjige koje su ti potrebne uglavnom ne stoje samo na jednom odeljenju biblioteke. Potraži ih u pozajmnom odeljenju, kao i u odeljenju za priručnike. Obrati pažnju na ključne reči i izraze koji se odnose na tvoju temu i pregledaj katalog biblioteke ili Uputstvo za korišćenje tablica UDK. Pažljivo pogledaj stranice sa sadržajem i indeksom pojmova.
- U biblioteci verovatno postoji kolekcija članaka iz novina i časopisa koji bi ti mogli koristiti ako su ti potrebni noviji podaci.
- Obavezno pregledaj i slajdove, shematske prikaze, baze podataka, CD-romove.

- Možda su ti potrebni podaci koji imaju pojedine specijalizovane organizacije i institucije. Možeš ih kontaktirati pismenim putem, elektronskom poštom ili telefonom.
- Lokalne organizacije i institucije bi ti mogle pomoći u radu tako da bi trebalo da ih posetiš ili sa nadležnima razgovaraš telefonom. Njihove adrese i telefone možeš naći u opštem telefonskom imeniku, kao i u imeniku ustanova i preduzeća.

Kako da odaberem podatke i koji je najbolji način njihovog korišćenja?

Neophodno je da podaci koje si pronašao budu jasno povezani sa naslovom tvog rada i glavnim podnaslovima. Važno je da te podatke preneseš svojim rečima. Ako nešto moraš da prepíšeš, prepisani deo stavi pod navodnike i navedi izvor iz kojeg si preuzeo podatke.

Kako treba da izgleda moj rad?

U predavljanju rezultata svog istraživanja, osim teksta, možeš da koristiš grafikone, dijagrame i fotografije.

Kako da proverim koncept ili prvu verziju rada?

Ne započinji pisanje konačne verzije čim završiš koncept. Pažljivoj i kritičkoj proveru treba da posvetiš dosta vremena. Prvobitna razmišljanja i prve ideje obično nisu najbolji.

Provedi da li ima grešaka, šta bi moglo da se poboljša, da li si možda izostavio neke važne podatke i ideje. Obavezno priloži spisak literature i drugih izvora koje si koristio. U prvoj verziji svog rada popričaj sa predavačem, pažljivo slušaj kada govori o tvom radu, zabeleži njegove komentare i primeni prilikom rada na sledećem projektu.

Kompjuteri i istraživanje

Korišćenje interneta za školske istraživačke projekte može stvarati probleme zbog sledećih razloga:

- Internet je jedno od sredstava, a ne jedino sredstvo. Mnogi studenti misle da se samo na internetu nalazi ono što im je potrebno i da ne mogu da sprovedu istraživanje bez korišćenja kompjutera.
- Internet nema mozak. Mnogi studenti misle da Internet zna mnogo više od njih. Smatraju da slovne greške tokom pretrage ništa ne menja, jer je Internet u stanju da „shvati“ šta oni žele. Ukoliko pretraga ne da rezultate, to znači da podatak ne postoji.
- Za delotvorno korišćenje Interneta potreban je niz složenih i međusobno povezanih veština. Mnogi studenti nemaju kriterijume za odabir odgovarajućeg pretraživača. Jednostavnom pretragom dobija se spisak stotina sajtova, studenti dobijaju previše mogućnosti i previše podataka. Mnogima od njih nije jasan sam koncept pretrage, očekuju da je Internet kao enciklopedija: samo ukucaš temu i odgovor se pojavi. Teško im je da suze pretraživanje. Mnogi broj studenata ima kriterijume na osnovu kojih može da proceni korisnost pojedinih sajtova, isto tako mali broj njih ima dodatne podatke na osnovu kojih može proceniti autentičnost i valjanost sajta. Materijal je često namenjen odraslim obrazovanim ljudima.

Plagiranje je stalan problem. Učenici preuzimaju materijal u izvornom obliku, iako ga ponekad čak ni ne razumeju, a onda ga predstavljaju kao sopstveno delo. Mnogim studentima je teško da se usredsrede na zadatak: od mnogobrojnih zanimljivosti koje se ne odnose na njihove projekte deli ih samo jedan *klik*.

Onlajn enciklopedije i CD-romovi alternativa su Internetu i imaju sledeće prednosti:

- Materijal je organizovan i razvrstan; podaci se lako nalaze.
- Materijal je predstavljen u sažetom obliku; lako ga je pregledati i proceniti da li je koristan.

- Težina teksta je prilagođena studentima i omogućeno im je potpuno razumevanje.
- Podaci su autentični, istiniti i stalno se upotpunjuju.

Onlajn enciklopedije i CD-romovi imaju sledeće nedostatke:

- Materijal je često previše sažet i ne omogućuje sveobuhvatniju detaljniju obradu.
- Materijal ne obuhvata novije i aktuelne događaje, osim ako ga ne prate elektronske novine.

Saveti za upotrebu Interneta:

- Suzi pretragu što je više moguće.
- Letimično pročitaj prvi pasus; ako ti je teško da razumeš tekst ili podatke, odustani od tog sajta.
- Letimično pregledaj materijal; ako ga je mnogo, a ne postoji sadržaj ili indeks pojmova, odustani do tog sajta i budi spreman da uložiš više vremena uz rizik da ne nađeš ono što ti je potrebno.
- Kod predavača ili bibliotekara proveri verodostojnost sajta; najbolje je da zamoliš predavača da ti preporuči sajtove.

Bibliografije i reference

Bibliografije

- Bibliografija je spisak izvora koji si koristio za pripremu i pisanje svog projekta ili zadatog rada
- Bibliografija je važan deo svakog rada, ona je dokaz da si sproveo istraživanje.
- Bibliografija se navodi na posebnoj stranici ili stranici na kraju rada

Svaki put kada se poslužiš nekim izvorom – knjigom, dnevnim listom, CD-romom ili časopisom – zapiši sledeće:

- Ime i prezime autora;
- Naslov izvora;
- Ime izdavača; mesto izdavanja;
- Godinu izdanja;
- Gde si nabavio knjigu; ako si je pozajmio iz biblioteke, navedi njen UDK broj (to nije neophodno, ali je korisno za tebe)

Bibliografije se pišu azbučnim ili abecednim redom

Za članke iz časopisa važi sledeći raspored:

Naslovi knjiga i radova u časopisima ili zbornicima podvuci (ako ih radiš u kompjuteru, **bolduj** ih ili označi ih kako želiš da budu uočljiviji).

Reference

Referenca uvek treba da sadrži ime autora i godinu objavljivanja publikacije u zagradi.

Iza citata treba navesti stranicu na kojoj se taj tekst nalazi u publikaciji iz koje je preuzet.

To predavaču omogućuje da proveri tvoje navode, a tebi da brzo i lako nađeš izvor ako ti zatreba i uštediš vreme koje bi proveo tražeći ga.

Nešto više o...

Gradskoj biblioteci u Vršcu

U periodu od skoro tri veka, koliko se Vršac razvija kao gradsko naselje, različite biblioteke su uticale na stvaranje kulture i obrazovanja građana. Samo je Gradska biblioteka preživela bezbrojne teškoće i od prethodnica i savremenica preuzela fondove knjiga za sve slojeve čitalaca.

Vršac je imao od početka devetnaestog veka pa do osamdesetih godina dvadesetog veka mnogo različitih pokušaja osnivanja čitaonica i društvenih klubova. Kako je grad rastao, u njemu su se formirale škole i druge društvene institucije. Izgradio se čitav intelektualni sloj građana i potreba za javnom gradskom bibliotekom bila je sve veća. Potreba za pravom institucijom kakve su već odavno postajale u evropskim gradovima bila je očigledna.

O nastanku ove biblioteke postoje beleške u školskom izveštaju vršačke Građevinske škole za 1887-1888. godine, u kome piše: „... Od 1870. godine đaci komunalnih škola (Građanska škola, Viša devojačka škola i Osnovna škola) moraju pri upisu da uplate izvesnu sumu za stvaranje školske i narodne biblioteke, i to đaci osnovnih škola (plaćaju) 25 krajcera, a đaci Građanske škole 50 krajcera.

Tako se u toku godina sakupila toliko velika svota da smo već u ovoj godini mogli osnovati biblioteku. Nastavnički kolektiv je sastavio spisak potrebnih knjiga koje je Školski savet odobrio, a 3. septembra 1887. Školski savet je prihvatio i Statut biblioteke. Zatim su kupljene i ukoričene biblioteke. Za bibliotekara je izabran učitelj Feliks Mileker. On je sredio onaj deo biblioteke, koji će biti stavljen na raspolaganje publici.“

U toj zbirci bilo je 460 dela, otprilike 1200 svesaka.

Biblioteka je otvorena 15. januara 1888.

Nešto više o...

Bibliotekama u eri interneta

U savremenom svetu, pismenost, a samim tim i informacija prestaje biti privilegija određenih, elitnim slojevima društva i to od dvadesetog veka.

Dvadeseti vek je na polju komunikacije zabeležio neverovatan napredak. Javlja se telefon, kinematografija, radio i televizija, računari... Za veoma kratko vreme, novi medij (kompjuter) počinje da integriše sve vidove elektronske komunikacije. Umreževanjem i pojavom Interneta stvorena je mogućnost prenošenja svih vrsta informacija u bilo kom momentu. Konekcija se može ostvariti u bilo kom smeru u bilo koje vreme (World Wide Web). Danas Internet, najrazvijenija kompjuterska mreža, povezuje milijarde korisnika u više od sto pedeset zemalja sveta, postavljajući temelj, na kome izrasta civilizacija informacija.

Način na koji biblioteka ispunjava svoje funkcije se radikalno promenio u novije vreme, uporedo sa razvojem tehnologije masovnih medija, ali i sa narastanjem informativnih sadržaja.

Biblioteke traju i služe čovečanstvu još od Asurbanipala do danas, skoro dvadeset sedam vekova, ali tek od XIX veka počinje njihovo usmerenje ka zadovoljavanju potreba najšire javnosti – ka javnim bibliotekama.

„Knjiga je najčulnija, najusamljenija, a bibliotekar, ako je voli, postaćće kao i knjiga, čuljiv, usamljen i miran.“ (poznati bibliotekar Berton)

Tradicionalan model biblioteke o kome govore Berton i Hamvaš koji je odolevao izazovima spoljnog sveta svojom staloženom tišinom i katalozima, danas doživljava promene koje sa sobom nose moderne tehnologije.

Postoje različita shvatanja o ulozi biblioteke u budućnosti. Budžeti se smanjuju, bibliotekari sa svojim obrazovanjem ne prate trendove u razvoju novih tehnologija, a Internet omogućava pristup mnogim informacijama i od kuće.

Moderne evropske biblioteke imaju Internet sale, male Internet kafee i slične primamljive sadržaje. U Srbiji, nažalost veoma malo biblioteka i nedovoljan broj bibliotekara koristi prednosti globalne mreže. Ponegde korišćenje Interneta podrazumeva nove kataloge koji nude neki svoj pristup, svoje adrese i posebnu stručnu pomoć u pronalaženju željenih informacija. Iako skoro sve imaju svoje web - - prezentacije, zbog slabo razvijene marketinške strategije, biblioteke nedovoljno koriste Internet u promotivne svrhe.

Internet je idealan način da se krene u susret korisnicima, kao i onima koji to još uvek nisu. Internet je odavno „prerastao“ odlike „zabavnog parka“ i postao ravnopravno poslovno okruženje. Korišćenje mreže je prilika za biblioteke da poboljšaju komunikaciju sa korisnicima, medijima, sa javnošću uopšte. Osnovni zadatak biblioteke jeste da zadovolji potrebe korisnika, pa i da podstakne nove.

„Nemojte se ljubiti u mraku, upalite svetlo.“ (Kelly Krieg – Sigman)

Internet je idealan način da se upali svetlo i podseti na brojne bibliotečke kolekcije, fondove stare i retke knjige, zavičajne fondove, kao i na raznovrsne aktivnosti u okviru dečijih biblioteka, da se upute pozivi na kulturno – animacione programe, književne večeri, koncerte...

U moru nesortiranih informacija, koje nas svakodnevno preplavljaju, bibliotekari sa svojim iskustvom mogu biti i te kako korisni vodiči. Internet je zato pravo mesto za ofanzivan nastup javnih biblioteka koje tome moraju da pridaju najveću pažnju.

Za javne biblioteke, bez obzira na to koliko su velike i koliko imaju korisnika, Internet je definitivno važno sredstvo za svakodnevni rad, informisanje korisnika, informisanje bibliotekara, kao i idealan način promocije bibliotečkih fondova, kolekcija i neposrednih aktivnosti. Da bi razumeli novi svet i u njemu učestvovali kao aktivni, a ne pasivni posmatrači, potrebno je da budemo informatički obrazovani. Budućnost biblioteka jeste u povezivanju u jedinstven svetski lanac biblioteka sa visoko razvijenom tehnologijom.

Zaključak

Ovaj tekst je pisan sa skromnom namerom da se daju smernice i uputstva za snalaženje prilikom izrade istraživačkih radova, kao i o važnosti biblioteke i koje su njene sposobnosti. Nadamo se da će tekst poslužiti svrsi i da ćete zaista da ga iskoristite u nekim situacijama i da će vaše veštine snalaženja u biblioteci i u istraživanju biti potpomognute čitanjem istog.

Maksimalno iskoristite i upijajte sve što čujete i čitate, jer nikad se ne zna, možda će vam upravo ta činjenica biti potrebna u nekom od sledećih istraživačkih radova.

Literatura

- Kols, M., Vajt, Č., Braun, P. (2004): Naučite da učite. Kreativni centar, Beograd.
Vodič za učenje, Link group
- Dušan Belča, Spomenica Gradske biblioteke, Vršac, 2008
- *Водич за учење*, ЛИНК груп. Преузето са <http://www.link.co.rs/media/files/vodic-za-ucenje.pdf> 12.11.2014.